Euzkadi

TABAKOA

Tabakua euzkeldunak erre ta erdeldunak ke egin.

Ona ba zelango aldia dagon abenda'a batekuatatik beste abendakuatara euren izkeran.

Tabakua urtaroko bedar landara eder bat da, ta jakitunak euren idaztijetan "nicotiana tabacum" ixenagaz ezagututen dabe. Lur onian neurkin biko jagija artu leike, ta beren usain sendoko orri zabal eta andijakaz eta lora gorrizta ederrakaz egoki-egokija da etxiaren ondoko toki itxusijak apainduteko.

Amerike'tan baño etzan tabakorik lenago, bertakotarra zalako; baña Cristobal Colon'ek ekarririk España'ra 1492'en eta Franze'ra Jean Nicot'ek 1560'n, zabaldu zan beste errijetara, ta orain ludi gustijan erretan da. Sorgintzu batek legez beragandu dau dana, ta pantzetarrak, euren Nicot jaunaren ixena betikotutiarren tabakuanaz batera, tabakuaren zital edo eden nagosijari "nicotina" (nikotarra) ipiñi eutsen ixentzat.

Baña gustijak eztira erretzalliak (ni bez), eta erretzallia bada be, gaitz egiten dautsana igarrita egon biar dau Montain jaunak, ba ostikada edo ostikokada ederra jaurtiten dautso diñoanian: "tabakua etorri da Ludi Barri'tik (Amerika'tik) Ludi Zarra (beste lau ataj edo aldiak) ilteko".

"Nicotina" (nikotarra) da tabakuaren zital edo eden nagosija, beste zitalki askoren artian, eta beren orrijak beratuten eta beste gertaera batzubetan erabilliarren, eztabe gaitzen euren edena, ta, rrtan danian, kiak darua dúan lekura; baña orregaitik ¡zenbat erre, zenbat mamurtu ta zenbat autsetan zurretik artu! Or dabiltz gero tabakuaren zitalak jota, sugiaren zital-ukutuagaz baño gaxotu bagotuta: urdallena, estiena, zanena ta abar.

¿Usaña ala atsa? Erretzallientzat usain ¡ederra! baña zenbat andrazkori entzuten yake: ¡uf! Orrek dauko tabako atsa, onduan bere ezin egon leiteke.

NONDIT SARTZEN DAN

Erretzalliak kia irusten dabenian, beren birijaren barruraño darua tabakuaren zitala, ta odolagaz batuta, or dua gorputza gaxotuten. Mamurtzallia ba-da agotik eta urdalletik, aguan darabillako ta gero txistuba iruntsiten dabelako. Autsartzallek zurretik eta urdalletik.

EKANDUBA

Ludi gustijan oso zabalduta egonarren, ekan au ondo itxusija da ba, agua ta zurra kebidetu ta kedarra ta gusti... baita loya bere: agin, espan eta eskubak baltzitzen dabezalako ta kaitegarrija bere bai osasuna galerazoten dabelako, ezaririk tabako gatxa. Erretzalliak bestien errukirik, itxalik... Burura etorri bez geyenetan.

TABAKUAREN GAITZ ARIN EDO LABURRA

Tabako-gaitz laburra artu darue umiak eta gastiak batez-bere, gixonaren antza artu guriak zirikatuta.

Ke batzuk iruntsi dayezaneko aurkitzen dira kiaren mozkorragaz edanarenagaz baño txarrago, eldurik lenengo: ondo-ezak eta otzak, txistuketeak eta zotiñak, garazkuak eta berazkuak, sabelkalak, arpegija zurbil eta otz, gorputz gustija ixerdiz bustita, arnas-guria ta arnas-estuba (errotarri bat bularraren ganian ba'leukan), begijak lauso, betseña zabal, buru-juana, adorarik eza, burutik egitia, gorputzeko ikarea, losuna edo lozorrua, arkatu, gelditu... ta iñoiz iltia bere jazo da.

Orrek gustijok igarota bere, senera etorkeran, luzaro euki daruez burukalak eta beste ondo-ez batzuk.

Tabakuaren atsegiñak edarijarenak baño sorgintzu geyago ta indartsubagua dauko beragantzeko, orregaitik iñok ezin itxi dau tabakua, gaitz egiten dautsana jakiñarren.

TABAKO-GAITZ LUZIA

Erretan asi barri danian gorrijak ikusi ta elorrijuak igaro ta gero, erretzalliak uste dabenian gatxik eztautsala egiten, asten da tabakua edo beren nikotarra "nicotina" (baita beren beste zitalkijak) gitxika ta astiro-astiro gixona zitaltzen, eta geldiro-geldiro gaxotuko dau; eta osatutakotan bere oso nekez osatuko da, unetaraño sartuta daukalako zital edo ari ori.

Eukiko dauz: agoko atsa ta garratza, agin baltzak eta loyak, txistukea, espan, oi, min eta eztarriko mingarra ta zauritxubak.

Espanetako bixijena sarritan tabakuaren erruz ixaten da.

Urdallian. Jateko gogorik eza, betetasuna, egoste txarra, urdallalak, urdallena, okadak eta gorazkua.

Estietan. Batzubetan berazkua ta bestietan idorrerija.

Birijan. Eztulian asi ta andik gorako gaitz gustijak, ezpa-dakaz bere, txartuten dauz.

Buruban, bijotzian... danetan eta danari, "Arrendataria"-ri ezik, gaitz egitekua da tabakua.

Erretzallien asketsaz. ARROJOTA.

ERRIETATIK

ARRASATE (MONDRAGON)

"OLDARGI" ETA EUSKAL JAIAK BERGARA'N

Erri ontan egun oneitan beste itzik ez degu entzuten batak Bergara'n au ikusi biar dabela eta bestiak ori ikusi barik ez duela itxi biar.

"OLDARGI" IKUSTEKO TXARTELAK

Danak Bergara'tarrak artu eta geu bape ikusi barik geratu ez gaitian erri ontan jarri degu salgei bañan 100 bakarrik bialdu deuskuez eta ikustia nai duenak bizkor ibilli biarko dute, bestela alperrik izango da gero nai nuen ikustia.

UME EUSKALDUNEN ETA EUSKAL-EGUNA

Bergara'ra umiok juateko gogor diardue ikasten eta larunbatera zenbat lo egin biarduten galdezka dago ume guztiak, pozarren pozez.

BASKARIRAKO TXARTELAK

Emen daukagu eta juateko asmua daukanak garaiz ibilli batzordeak biardan eran gauza guztiak eruan deixen.

Ezpatadantzariak "Eusko Gaztedia"-tik aldra bi juateko asmutan dagoz.

UDALA MENDI.

OTZANDIYO

ARRESE TA BEITIA'REN OMENEZ

Agorra'ren 21'an uri onetan ospatuko dau yai eder onetzazko gerkunak aurrera doiaz. Bilbo'ko "Euzkaltzaleak" ixentauriko batzordia Otzandiyo ta Donostiakuagaz batu ziran eta egun au albait ondoen Gazteiz'go txistu-lari, Gernika'ko ezpata-ospatuteko erabagi batzuk artu ziran. dantzari ta gorulari, olerkari ta onen erkaba Kepa andiya, ta Donostiko "Txontxongilluak" emen izango dira.

ITURRIZAR'GO KERIZPE EDERRA

Igaro diran egunetako beruakin Iturrizarreko zugatz-arteko kerizpe gozora, euliyak eztira lez, yentia yuaten izanda. Berarizko tokiya da ixan be kerizpe ederra erreka onduan ipar axia artzeko.

ALKAR-IZKETA

—¿Zer diñok, Txorromillo?

—Asarratuta naiyagok, Bekoleta.

—¿Zer ba?

—Euzkalzaleak Otzandiyon daukagun areriyorik andiyena Maipa dok; eta emen dabik batera ta bestera au egiñ biar dala ta bestia egin biar dala Arrese ta Beitia're nomenez, berau danoen buru ta agintari balitzok lez. ¿Zer deritxok?

—Ondo, gixona.

—¡Ez, gixona!

—¡Bai, gixona! Erderazko esakun zarrak diñuan lez: "Hágase el milagro, aunque lo haga el diablo". Laguntasuna eztok ezetzi biar.

—Laguntasuna ez, baña, ¿bera agintari? ¡ori ez! ori ezelan bez!

Orren laguntasunen premiñarik etxaukoguk, zorionez. Gauza ixuzia benetan izango litzakek yai eder orretan Maipa batera ta bestera ikustia. Neuk beintzat, eta nik lez askok, nai yago yuagu bapez egiñ, Maipa egun orretako arazoetan ikusi baño. ¡Mutill, gogor ago!

—¿Gogor?

—¡Eztakik nor dan Maipa neuk lez! Otzandiyoko euzkeriaren zigorra dok ori.

Eta orrenbeste amurru ixan euskeriari ta ¿zergaitik gura yok ba Arrese ta Beitiaren egun orretako gertakixunetan sartu?

—Zergaitik? Burua erakustearren. Saltza guztiyetako perejilla dok bai ta emen be sartu ein gura.

Gotzaiña etorri zanian be Maipa ibilli zan aurretik Eleizia garbituteko urak eruaten, arkuak eiteko etxerik-etxe dirua batzen eta abar. Erritarra balitzok be... tira... baña ondiño atzo etorri errira ta aiñ ordu gitxitan danoen goitik? Ez; oin artian be Maipa barik aitu gozak bai, ta ondo; ta emendik aurrera be aituko gozak Jauna'ren laguntasunagaz; eta Maiparik eztagiyela gure begiyak ikusi egun orretako arazoetan.

—Tirok ba; olan ba'dok etxuagu artuko.

—¿Artu? ¡Berak sartuko dok!

—Baña etxentzagu sartzen itxiko.

—Tira; ori beste bat dok.

BEKOLETA.

* * *

Arako 1841'en urtean, yayo zan Bizkai'ko uri txiki baten, gizon bat, apaltasun guztiyen erdiyan.

Urte batzuek igarokuan, gizon ori erri guztiek maite ebana zan; apala ta arrokeri bako gizona zalako. Bere gagua, txikitxotatik erti-lanetan euki eban, egiten ebazala, lan miragarrizkoak; maita eben bere ikaslariak, aita bat legez, gogotsu entzuten ebezela bere itz gozuak.

Gizon au geroago asi zan olerkiak egiten, sari andiyak artzen ebazala bere olerkiakin, artuagaz entzute andiya ta goralmen andiyak euzkal erri guztiyan.

Gizon au da, Arrese ta Beitia, Otxandiyo, Bizkai'ko errementari erriko, seme leiyala.

Erri onetako yungura zaratak, errotarri yenaz batera, albuetako mendiyak iragarten dabez; baña errotarri yungura ta malluotsak baño entzute andiyagoa, emon eutsan Arresek, ez bakarrik gure erri maite oni baita bere euzkal erri guztiari zalako berau benetariko oleikaria nire nire ustez euskel olerkari sutsuena. Bere edozein olerki andiyetarikoak artu egizuez ta ikusiko dozue euretan zelako garra daukan euskel aberriarentzat. Arresek, gura ebazan foruak; negar egiten eban gure errasoabako foru kentzeagaitik; Jaungoikuari biotza biurtuaz, azaltzen du bere lanen lege esautzea; zizpuru egiten du, Ama Neskutza ta bere seme Kristoren nekaldiya; abestuten deutsu Ama Neskutsaren edertasuna; Autatuten dau gure Mendiya'ren jatorriya, itz egiten deusku gure itzaz lañoz nastuta ur jolak apurtzen dagozan tontorrak gaitik; mendiya lako, ke moltsua ,botaten dagozan baserri etxe zuriakaitik; entzun eragiten deusku, andiyen urrumea, idiyen orroia, errementari ta errotaren otsa, mendiyak bera, datorren ur sarata, txistu otsa, danbor zarata ta artzain uju...ju...a... au da itz baten deituten deusku euskaldun guztioi maite izan daigula euskera ta euskal erriya.

Inoiz baño obe gaur agertzen yaku euskalduna bera goraiduteko egun ospetsua. Goratu daigun zeru goyetan dagun olakori bikaiña, ta gogoratu orain dala 25'en urtea bera Jaunaren beroetara eldu zala, ta biurtu biotza beragana eskatuaz zeure otoi agaz batera, askatasuna, euskaldun guztioi ta ikasi daigun euskaldunok, gure maixuok eskuetan itxi deuskuzan, erakutsi ederrak.

Euskalduna, erdu ba egun orretan Otxandio'ra, goratu daigun jaun ain agurgarrija, besoak zabal zabalik artuko zaitugu ta utsik egin barik, erdu gure erri seme ederrak emoten dauzan ama ikustera.

ANDIKONA.

"OLDARGI"

JON DEUNEKO GABAN

Bizkaya'n.

Jon deuneko egun argija gozoro itxungiten da.

Argi ubeldun arratsan ardijak ardokiratuten dira. Urrundik "din-dan" jualeotsa dator, urreko jaya iragarten.

Gixona ta mutikotxuba, aitita-illobeak-edo, basetxetik urteten dira. So-egin eta itxaroten dabe. ¿Zer?

Sutzarra ixijotuten dabe, ta urrun santsua ta gerotxu abestija entzuten dirala, mutil-neskatillak, eskutik elduta, agertuten dira, ijutika, santzoka ta "San Juan Anteportaletaña" abesti zarra egiten. Sutzarrari bira ta bira eginda, bai-duaz barriro ,eurekin aitita-illobaen gogo-bijotzak eruaten.

San Juan Anteportaletaña
Larunbata arratsaldian:
Amalau atso tronpeta joten
Motrollu baten gañian.

¡Urra, urra, urra San Juan'etan!
Dantzan egingogu ipar-axetan.
¡Ujuju!
San Juan'era guaz gu.

ITXARO-IXARRA

Atzerriko izturijan (portuban) arrantzaie euzkotarrak dagoz, "Sabin" ixontzijan. Euren aberrijaren gomutea gogo-bijotzetan iratzita dauke:

Euretariko bi, gixon mardula ta mutil gastetxuba, ludiko oñaziak eta zoritxarrak jota, euren zorijak erazota, gurari bardiñaz alkartuten dira. ¿Ilteko? Ez, ori ez; gogo sendoz bixitzen jarraitzeko. Ludiko oñaziak bijotza mingoiztuten dabenian, goguak gora, gorantz dagi. Eta orra, arrats ixillan argi oriskeak izpidagi: itxaro-ixarra batzubentzat, azkatasun-ixarra bestientzat.

Ortzian ixar ederra
Gabaz agertzen da:
Zeure irudija niretzat
Ederragua da.

¡Oi, maitia, oi, laztana!
Nire poza ta atsegiña:
Zeu-barik nire bixitza
Mingoitz-illuna da.

KAXARRENKA

Euzko-itxasertzeko erririk alayenetarikuan jaya da... Erritarrak, estropadaen azkeneko gora-bereatzaz diñardube. Erriko trañerak irabazi dau. ¡Gora abendearen arraunlari garalliak! Eta garayaren poza dala-ta, kutxa-ganeko dantza zarra. ¡Gora Kepa deuna!

Kuskurrunpin'ek aidian dantza-egiten dau, bere lagunaen sorbalda indartxuben ganetik.

Itxasuak be, bere poza emoten dau.

Arrantzaliak barua ausita
kanpora doyaz zintzorik.
Betoz gustijak osasunagaz
eta iñor bere ez gexorik.

Otzaratxu bat
Otzaratxu bi
arraña dator
portura beti:
besigu, lebatz, sardiña ta atun
ta beste asko ganetik.

Errira datoz ipar-aldetik
belak betian ontzijak
ondo dirudi egun argitan
belan dabillen ontzijak.

ZEANURI

ONAN GAUZAK EZIN IZAN LEITIKEZ

Ez yakiñetik sortuten diran ondorenak aldi onetan asko urte daben baño kalte andiagoak dakazala ikusteko betaurrerik ipintea-bear danik aldi onetan argi dago.

Or Bilbo'n yente aituek da bai erri etatik yoan danak esku artean zer dabillen dakienak irakurten zaletasuna dabenak, gizon yakintsu eresi zale da euzkel abesti da dentza azkatuek gorengo ipinten dabezanak pozik alaitasunez beterik entzun dabez Gernika'ko Elai-Alai antzestu dabezan gauzak gure oitura onai indarra emoteko ezin obetoan egin dabezan neskato-mutillak auron orrezbeste dantza; txalo ugariak yo dautsiek millaka da millaka lagunak.

Txistulariak aundaka batera yo dabe ikustekoa izan zan ando edertasuna. Arenalean ikusi zana be aldebatetik betera dana beterik txaloka aurai.

EN HONOR DEL SANTO PATRONO

Areatza'koak ipinten izan dabena lez. Jakin egizue agintariak amarretako meza'ra txuxo ta batoyakaz yoaten direla, da urteko itzaldi guztietan lez abadeak edo izlari danak oitura onak zainduteko esaten dabena.

Baña ezkoyaz iñongo errira-erri onetan Zeanuri'ko erri onetan Urraburu erri onetan ia eleiz gizon da monja 300 zenbakira erdu dan erri onetan. Kristiñau Ikasbide'en Sariketak urtero egiten dan erri onetan. Gogo iñarkunak urtero Andra Mari urtero egiten diran erri onetan obispo jaunaren idazkia dantza nastuen aurka edo kontza argi ta garbi irakurridan erri onetan Gau-gurtzalle Luistarrak Miren Alabak irugarren Ordena Otoi Bialguntza da abar batzarrak dagozan erri onetan. Eleiz orria illero atara da erri guztiko biztaleai bananduten dan erri onetan. "Jaungoiko-Zale", "Zeruko Argia", "Jesus'en Biotzaren Deya", "Argia" ta EUZKADI irakurten dan erri onetan. Txistulari aldrea ipiñi dan erri onetan espatadantzari aldra bi txiki ta andi ipiñi da erri onetan esku biderik daukiela ta arduradun agintariak oitura onen alde daukaguzala uste leike baten batek. Bai zera onantzago bez.

Gauzak argi ta garbi esatea ona izaten da onango orduan okerretako bidea artzen dabenak onerakoa be artu leike erakutsi onan bitartez.

Alkatea urrin bizi dala ta bigarrena auki dogu erriko Andra Mari yayetan erriko arduradun.

Aspaldiko urteokaz erriko yayetan naste dantza egingurarik da euron auspo soñudunak etorten dira agintari emen egiten izan dauen erritar maiteak pozik artu dituz aurok. Andra Mari egunian duizainenu erriko bat emon dautso baimena sonue yoteko da lengoan ezan gendu lez belarriko miña egin da txistularia galerazo yoten. Oneik tarbenako irakatsiek izan bear dabe. Ze ikaratute ei dagoz beronegaz lagun diranak Abadeak Plaza'ko gauzetan eleukiela sartu biar da.

BASERRITAR BAT.

ZUMARRAGA'TIK

BERGARA'KO EUZKO JAIAK

¡EUP...!!

Gertu danok euzko biotza degunok, Bergara'ko jaietarako. Alde danetan poza eta euzko gogua ikusten degu. ¿Eta gure umetxuak...? Auek bai egiazko poza eta atsegiña Bergara juteko, berdin gure dantzari txikiak, beren oñak eta gorputzak nork geratu, ezin eta gure txistulariak ere beti le zzintzo ari dira egun ortarako gertatzen. Amaika ume nexka ta mutil izango dira euzko aztarketan, atzo aia ezan ziguten gure lagun maite Monzon eta Etxaniz jaunak, emendik danak jungo dirala. ¡¡Zorionak amaika ume maite oieri, eta ia saririk aundiena ekartzen dezuen Zumarragara...!! Zorionak beren irakaslieri ere.

OLDARGI

Abertzale ,esnatu lozorrotik eta guazen Oldargi ikustera. Argia, alaitasuna, eta euzko gogua bertan izango da, berotu gure biotzak eta aztindu gure adimenak, len lenagatik zala, baña oraiñ guk egin biar degu geure Aberriaren alde. ¡¡Aberkide jain Bergara, Oldargi txalotu eta anaiak besarkatzera!!

Agur Oldargiko anaiak, zuk batera guk ere maite degu Euzkadi, jarrai aurrera.

BAZKAITAKO TXARTELAK

Azkenerako ez utzi bazkari kontu onek garrantzi aundia dauka, au lenbizi egin biar dana degu danok, jan ondo eta anai artian, ia bada iñork nai badu txartelik eskatu neri.

ARPIDIA

Bergarrak nola zaiatu ziran gure Euzkel Egunerako danok dakizue, ia ba geuk nola erantzuten dogun, epel xamar ikusten degu jentia, eta···

Lenengo errenkada arpiderako: Artetxe Aranburu'tar Iñaki zendagilliak, 5 lauko; Linazasoro'tar Kepa'k, 5; Linazasoro'tar Miren Elortza'tar I.'ren alargunak, 5; Linazasoro'tar Karla, Altzetak, 3; Linazasoro'tar Gotzon, 1. Oraiñ arte, 19 lauko.

Zabalik daukagu, eta alduanak alduana bialdu edo ekarri.

Oldargi'n jairarte irakurle, an izango gara mordo bat emendik eta.

ALTZETA.

ISATSONDO'TIK

BERGARA'KO EUSKO JAIAK

Abertzale taldetxobat juango gerade jai atsegingarri oyetan bilduko diraden abertzaliak besarkatutzera. Zalantzan juango edo ez juango zautenok erabaki lenbailen, juan etorria noia egin erabaki dezagun.

EZKONTZAK

Juan dan astian ezkonduak dira gure lagun Aramendi'tar Pantzeska eta Lasa'tar Mikele. Zorionak opadizutegu.

ERIOTZA

Juan dan igandian iltzan Otegi'tar Markos bere bizitzako 72 urte zitualarik. Guztiz gizon atsegiña eta elizkoia zan, eta alaxen azalduzan bere gogoaldez egin ziran elizkizunetan. Bere aldamenean dezala Jaun errukitsuak.

AUTESKUNDE GORA BERAK

Uri etxeko ate buruan jarriak daude auteskundea daukatenen izen abizenak, bañan gertaleike beten-batena jarri gabe egotia, eta bear ezduenen-batena jarria egotia, begiratu ondo, ernai ibilli eta utsegiterik badago, gerturatu oarpelariangana erakutsiko dizute noia zuzendu.

GAXOAK SENDATZEN

Denbora luzian gaitz gogor batek menderatua edukido gure lagun maite Sarasola'tar Juan Martin, arriolako nagusi zata, bañan gaitza menderatudo, eta asi da etxetik irteten, eta asko poztutzen gerade.

EGUALDIA

Bero ikaragarriak egiten digu, lugiñak diyotenez babarrunari leka txikia illerazi -emendiyo, aurten eginduan ainbat ebi, eta iru edo lau egunetako beruak oinbeste kalte egin duala. Igali edo fruta gutxi dala batez-ere sagarretik, negar geiegi-ere ezin egindezakegu, abere janaria nai izaten degu, eta auxen beintzat ugari izanda, Ez gagoz negar egiteko eran.

MURUMENDI.

MAÑARI

YUAN-ETORRI

—Larunbatean agurtau genduzan emen Jemein'dar Keperiñ eta Errazti'tar Joseba Mirena euzkeltzale zintzuak eureen emaztiakaz.

—Egun batzuetan dago emen Larrazabal'tar Peli lekaide pantzeskatarra, Zeanuri'ko semea.

—Ibarra'tar Errupiñ, emengo txaunburu (parroko) yauña Gogo-iñarkunak egiten Gazteiz'era yuan da.

—Arrasate'tik etorri zan Dolara'tar Koldobika abadia.

—Lengo baten egon ziran emen Usaola tar Kepa ta emaztia.

—Igandian eta astelenian egon zan emen Migel'tar Eloi abadia; yaun au Bergara'n egingo dan Eusko-ikaskuntza'ren batzarrerako Burgos'tik etorrita dago.

—Areatza (Villaro)-ko yaiyetara yuan zan Iturbe'tar Imanole anderea.

—Sesma'tar Polentzi ta Ariznabarreta'tar Gotzone senar-emazteak lengo egun baten emen izan ziran.

—Lodosa'ra yuan ziran Areitio'tar Alexi bere emaztiagaz ta Berinkua'tar Mikel.

ERIOTZA

Geixo luze ta mingarri bat eruapen andiz igarota, eguenian il zan Ortuoste'tar Zeziño, Andikoetxe'ko etxagun zarra 79 urtegaz. Obiraltzia bariku goizian egin zan lagun askok lagunduta. Yaunak zeruan euki begi.

BERUA

Beruak biar izan badoguz, etorri dira ba beruok. Eta e zedozelanguak be, asteonetan izan diranak beintzat, txantxetakuak eztira izan benetakuak baño.

Uda-onetan, sarri yausi diran zaparradatxuakaz ta eguraldi ozkiro samarrakaz, txarto oituriko antzera ibili gara. Ta orain bat-batez sartu diran berotzarrakaz senetik urtenda lez ¡au da berua! ta ¡au da berotzarra! eten bagarik esaten ikasi dogu.

Dan orduko solo ta baratzak ur-eske dagoz; ta eguraldiyak aurrera onan yarrai badai, indi-baba, arbi ta enparau gauzetan egingo dan kaltia ezta txikiya izango.

¡Betor, ba, euriya!

URKIOLA'RA

Igandian, lagun asko yuan zan Urkio'la'ra. Tarrantez yuan ziranak asko izan ziran; baña onez igaro ziranak be etziran gitxiago izan. Beintzat, arratsalde guztiyan jentia yatsi ta yatsi Durango aldera ntza eten bagarik yoiazan.

Aurten, Urkiola'ra yuan-etorriko jente asko dabillen arren ,egotez uda-igarotzalle asko ezta ikusten. Igaro zan urtian askoz da askoz be lagun geiyago ikusten zan.

OBA'RA

Asteartean, Oba (Dima) izangó dan Andoliñ deuna'ren yaire, emendik beti lez, lagun mordotxo bat yuango da. Aldebataiyetarrak, yuan barik gelditzeko ez eidagoz.

Entzun dogunez, Oba'ko jentia mañaritarrak yaiyetara yuan ezik itun samar ibilten dirala; ta yaiyek be alako "animaziño" andiyaz be ez dituezala igaroten. Ori olan bada, Obako atso begikuak gertau daiuzkuela "arraskoietxe" ta gitxitan yaten diran enparau ez gauzatxuak ta biar dan ordurako an izango gara.

OSATUTA

Zabala'tar Augustin, txirringutsen zartadatik osatuta edo osatzera eginda dago. ¡Ia "Motxoko"! oingotik urten dozu, ta aurrerantzian arduraz ibili; beintzat biar dan baño lenago beste-alderako txartelik ez artu

Barrenetxea'tar Nemese andrea be, bere geixo luzian oberantza andiya eginda dago. Poztuten gara.

IKASTOLAK ATONTZEN

Udala (Ayuntamentua)-ren agindu, nes kato mutikuen eskolak zuritu ta atonduten diardue.

YAZORIKUA

Igande goiz baten, Artzubi'ko Matxiñ gizon batzuri bixerra kenduten ebillen. Gizon bateri bixerra kentzen eguan artian iru edo lau mutiko adi-adi gizonari begira egozan. Eta mutikuak esan eutsoen Matxiñ'eri.

—Matxiñ: geuk be bixerra euki gura izaten dogu, ta ez dausku beinbe urtetan.

Matxiñ'ek ben-ben (seriyo) erantzun eutsoen.

—¡Ze arraiyo dakazue denganiñuok! Bixerra berezko gauzie dala uste dozue ala? bixerra urtetako, gabeetan ogeratuko orduko kato-korotzagaz arpegiye ondo igurtzi biar izaten dok.

Mutikuak, erantzuera onegaz oso arrituta gelditu ziran. Urrengo igande goizian, mutiko aretako bi Matxiñ'en bixertokira sartu ziran; ta arpegi mukerrakaz esan eutsoen.

—Iru gautan zeuk esanda lez, kato-korotzagaz arpegiyari ondo igurtzita ogeratuten izan gara; ta bixarraren gerizarik be eztogu agiri.

Orduan Matxin'ek, barriari eutsin ezinda mutiko biyari esan eutsoen.

—Tira ba; iru gautan egin dozuen ezkero, ez daukazue geiyagotan egin biarrik. Ille bi inguruan itxaron egizue, ta ikusiko dozue zelango bixertza galantak urtengo dautsoen.

MAÑARI'KO.

ONDARRETA (LAS ARENAS)

EUZKELTZALEAK BERGARA'RA

Datorren illan zazpiyan Bergara'n egingo diran Euzkel-jayetarako, Getxoko euzko abertzalian artian izugarri gar aundiya dago. Ori dala ta, "Anton Borobil" aundi bi, jarriko omen diraz egun orretarako; juan etorrija egun berrian egiteko; eta atzen ordura begira bari, eskatzen dogu zuen izenak ematera alik ariñen etorteko, Algortan Erri ize nordez idazten daben euzkeltzale gorengoari, eta "Torkatiko" benetako abertzale sutsuari eta Ondarretan neuri. Getxo'ko abertzaliak, erakutsi deigun euzko gogua nun nai alkartu gaiten danok euzko anai zintzuak bezela, eta guazen guztijok Bergara'ra datorren illaren zazpijan.

Getxo aldeko euzkotar danak
Kendurik doguzan lotsak
Euzkera alde jaso daiguzan
Euzkadi'n geure bijotzak
Asaba zarren izkuntz ederra
zaindurik gogoz bakotxak,
Geure Euzkerea indartu dedin
laztartu arrotz izkuntsak.

GATXA SORTZEKO BIDIA

Emen ondarretako uri polit eta alayan gezurra dala esan lei, ondiño iñor ez konturatzia; Urkijo deritxon txaidian 18'gen zenbakiko; saltai edo izkintoki-tik urteten daben usain zikiñagaz. Yuan dan egunokaz egin dabezan beroagaz an batu dan euli, erla, moskitu eta enparau eltsuak amairik ez dau izan; bertako biztanliak eskatzen dabe, euren osasunagaitik, ori saitai ori kentzeko ba erri barruan ezin lei euki ez abere, eta ez txerri. Eta, arazu onen arduria daben osagille jaunari dirautsot, Urkijo txaidetik datorrenian, konturatu decilla esan degunagaz, bertako biztanle eta errijaren osasunaga'tik.

NASKALDIA

Logroño aldeko uri txikitxo baten ille bi igaro ondoren atzo etorri dira gure lagun maite Santorcuato'tar Erramon eta emaztia. Ondo etorrija.

KURLOYA.

AZPEITI'TIK

Erri onetan Euzkeria galdu zalakuan geunden... ta ez arranie! Pixtu egin da pistu! Zorionian erri onetan lo zorruan zegon bat esnatu zan ta bera.

Alejander aundia. Bai erriko seme leiala euzkel zale jatorra gaur Euzkadigaitik zuk dezun zere ukatze aundia. Ama Euzkadiak sariatuko dizu.

BADIJUAZ

Datorren illaren zazpian Errotako bultz gurdi ederrean ezerita patxara ederrian ogeita bost Azpeitia euzkera zale sutsuak aterako dira. Norako birean uzten dezute? Donostiko estropadie ikustera? Bai zera. Luzear jatorraren soroko Damatxo politen soka dantza ikustera? Ezta ere. Nora arraio dijuaz ba? Bergara'ra. Aurren jaia ospatzera. Bai jaunak. Ogeita bost oriek Jauna lagun dutela Bergaran izango duten zarrera. Alaigaria izango da. Zarata ere bai.

Jos!! Antziñako esaera zarra da:
Azpeitiarra nun zarata an.

Arpidea gizen zen lagundu dezute nai mille esker.

Eman naian zeratenai aditzera ematen zazute aguro ibltzeko bada Alejanderek arpidea kandaniz laister itxiko du.

EUZKEL ZALEAK

Poztu gaitian. Asitako arian gaur bezin gar suak bagera. Ama Euzkadia'ren etxe barren barrenian laister gera ta Ama ain kutunaren mantupean bein ezeri ezkero irme gaitian... iñongo etzaiaren bildur gabe Euzkel irrintziz gozoan egiñaz oju alaia.

URREKO ZOROA.

URKIOLA

BIDESKUNDE (PEREGRINACION)

Igaro zan igandean lagun-talde andia etorri zan bideskunde edo peregriñaziño orretan: Goizeko bederatziretako emen ziran; bertako abade jaunak urten utzien Deun Andoni'ren estandarte guztiz ederragaz bidera, ta guztiz abesti ederrak abestuagaz sartu ziran eleizara; bederatziretan euki eben euren jaupia edo mezia; jaupa ondoren mun egin Deun Andoni'ren erlekiari ta abestu zan "Mirariak" guztiz ederto; gero amarretako jaupa nagusia amaitu ondoren urten eben danak Elorria'ra.

MURGIA'TIK URKIOLA'RA

Igaro dan astartean etorri ziran Murgia arabakotik an daguan ikastola edo kolejiotik neska-talde andibat euren ikastetxeko lekaime edo moja batzuk buru ziraia; goizeko amarrak ingurureko eldu ziran Urkiola'ra, danak ziran pozik emengo aize ederrak artuez; euren yana edo bezkaria egiñ eben Landajuela'n alargunaren ostatu ospatsuan. Arratsaldeko irurak inguruan Deun Andoni'ren eleiza eder onetan egiñ eben euren eleizkizun ederra; gero illuntziko bostak ingurutxuan urten eben euren erriruntz.

Jaunak nai izan deyela urtero urtero olakoxe jiratxua egin daizuela danok Deun Andoni Urkiolakua'ren oñetara.

EZKONTZA

Yuandan eguastenian Andoni Deunaren eleizan Markaida'tar Imanol bertoko abade yaunak betiko alkartu dituz Fernandez'tar Andoni ta Medina'tar Batirtxe; mutilla Lantejuela'kua (Sevilla ta neska Donostia'kua: ainbat erri ikusteko asmoz yuan ziran, lenengo Madrillera, ta gero Abila, Kordoba, Jaen, Sebilla, Granada ta abar.

Ondo ibilli zeuen bide luze orretan ta zorionak.

ANBOTO-BARREN.

DONOSTIA

"ANXUBERRO" ARPIDEA

Lendik, 47 laurleko.

Agirre'tar Joseba, 20; Arostegi'tar Joseba Mirena, 2; Egaña'tar Joseba Imanol, 5; Ugartetxea'tar Donata, 1,50.

Guztira, 75,50.

ORRI BELTZA

"Saski Naski" ta "Txistulari" bazkuneko lendakari dan, Orueta'tar Andoni'ren ama il da. Goyan bego.

EZPATADANTZARIAK

Gaur Endaian jaiak dirala ta, Lapurdiko uri ortara dantza dijuaz Eusko Gaztediko ezpatadantzariak.

Zarautz, Bergara ta beste urietatik en deiak badituzte, ta guzietan beren bikaintasuna, sendo erakutsiko dute.

"OLDARGI" EUSKERAZ

"Oldargi" Bergara'n euskeratuta agertuko dala, iragarrita ikusi degu.

"Saski naski" jaia Bergara'n, euskel egunian bertan da, ta orrengatik bada ere Saski naski onek, erderaz dituen zatiak aurten jai ortan, euskeraz egingo dira-laren uste degu.

ESTROPADAK

Treñero estropadatako, aurten afaleko zaletasunik gutxitan ezagutu da.

"Tosta", "branka", "toleta", "koasta" ta abar, entzuten da emen ugari.

Oriotarrak arrunkaz datoz, aurrera baietz, ta ikurriña ere baietz diote. Abe ustea okertzen ote duten, bakoitzak bere alde, gogor beste urietako arraunkalariak ere saio dira.

Nola nai ere, aurtengo estropadak eder ta bikaña izango dira.

18.000 laurleko dun lenengo sari orre jabe egitera ¡jo gogor, mutillak!

AUTARKIA

Gero autarkia izan nai badezu, orain zure izena jarri dizuten, begiratu biarri zerala, oroitu zaite.

EZIN IZAN DA

Bergara'ko jaietan iztundeak antzez tuko zuela, egitarauetan iragarri arren jai oitan antzeztera ezin juan gindezke.

Iztundeak antzezteko, gurekin egon ga be aukeratu zuten eguna, gu bezela biarre tik bizi biar geranentzat etzan egun ego kia.

Bañan beti iztundea aiñ ondo artu ta txalotua izan oi dan uri euskeltzale orta antzeztutze arren, beste egun bat bere genuen, gure nai au betetzeko zorion izan ez badegu ere. Asketzi.

ZAINDARI EGUNA

Badatorkigu inguratuaz, Mikel deun gure alderdien zaindari eguna.

Aspaldian egin ez dan zerbait egiteko egun egokia.

Emen Gipuzkoan, Arzadun agintari ... goala, gipuzkoar abertzale buruak, gipuzkoarrairi zuzendutako idazkia ezereztu, ... zaindaria ospeztuaz, beste idazki gar... sutsu, ta aberkoi bat, zabaltzeko. ¡A ... eguna!

EUSKAL EGUNA

Bergara'ko euskal egun ortan izan... dan bazkaitarako txartelak, Eusko Etxea ere badira.

Nai dituzuenak artu zortzi laurleko ... bere saneurria.

Aurten bazkari ortara Donosti alde ... tako euskaltzale askok "palleta" eg... biarko.

Barkatuko gaituzue ¿ezta?

ATARRENE.

AZKOITI

Abertzaliak eta gañuntzeko zaletasu... dezutenak? Autarkia izango dezuten ... al dakizute? ikusi aldira ortarako ja... dira ingial? bakoitzak daukan edo ... azkar ibil gaitzan ikusten, ez badago ... rrierasteko azkenera begira egon gabe.

EUZKO JAIAK BERGARA'N

Abertzaleak eta euzkeltzaleak jakin ... gun nola antolatu diskiguten illaren 31'... urrengoan zortzira arte jai aberkoi ... ragarriak, gure euzkera maite aldez, ... ña orretarako guztion laguntza eskat... zaigu, eta biarrekoa diskiot ematia, ... aberria euzkerakin maite degun guzti... aldezakegun eran bakoitzak azaltzia, ... gaitezen bada gustiok egun oietako, ... tez ere illaren zazpian izango degun ... keran egunerako; eman nai duenak ... dia ortarako eman besaio Batzokiko ... kari jaun Zubizarreta'tar Imanol eta ... tako txindi zain Romarate'tar Romani, ... gañera bertara jauateko zelan ondo... izango litzaken asmo bat artzia ere ... izango litzake.

EZBIAR ZORITXARRA

Astelen arratsaldian mendian zuarit... botatzen ari zirala Izagirre'tar Xabier ... Zubizarreta'tar Jon (Santua) au ... artu zun beretako batek, oso txarto ... riturik, beriala jasorik ekarri zuten ... kietzera osakuntzak egitera baño ... rrik izanda, bigarren egunian ikurtun ... nak artu ondoren ilda gixon bikaña. ... yan bego bere gogoa eta gure Jaunak ... rekin euki dezala. Laguntzen diogu ... kabian bere emazte seme alaba enpa... gustieri; irakurlia, otoi bere aldez.

Anai Kistar irakasle sartu zaigu ... lagun Zabala'tar Alexander'en seme ... te Toribi 15 urtekoa, bertan izateko ... on bat goi laguntza opa diogu, Loyola'... etorri zai gogo iñarkuna eginda ... txanburu agurgarri Aspiazu'tar Jokin.

Agustin Donearen eguna ospatu ... Aizpurutzo'ko baillerakoak bere elizat... jaupa nagusia abestua txonitza eg... jaupari agurgarri Zudupe'tar Jose ... arratsaldian egontza nerromeria ge... on batian.

EGI-ALDE.

ARPIDEA

Gure lankide "Anxuberro", Saint-P... yaunak Cartago'ko gongotzain-errian ... degeitarako betiko ikasketa-sari bat ... tako seme batek abade-ikasketak du... egin ditzan.

	Laurl...
Laago	3.7...
Subiñas'tar Sebasten	
Gereño'tar K.	
Mungia'ko jaupari bat	
	3.8...